

N:o 16.

Ank. till Riksd. kansli den 11 febr. 1890, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Majt:s proposition angående befrielse för sterbhusdelegarne efter aflidne justitieombudsmannen S. L. Theorells enka, Sofia Wilhelmina Theorell, född von Schwerin, från erläggande af stämpelafgift vid lagfart å fideikommisssegendomen Borkhult med Gobo och underlydande hemman. (I. A.)

Aflidne justitieombudsmannen S. L. Theorells enka, Sofia Wilhelmina Theorell, född von Schwerin, hvilken genom Kongl. Majt:s dom den 20 december 1880 fått sig tillerkänd fideikommissrätten till det så kallade Burenschöld-Schwerinska fideikommisset Borkhult med Gobo och underlydande egendomar i Östergötlands län, afled den 29 juli 1881, efterlemnande såsom närmaste arfvingar sönerna vice kollegan Johan Henrik Theorell, före detta kaptenen Carl Fredrik Theorell och å utrikes ort vistande Bror Martin Otto Theorell samt dottern Eva Magdalena Margareta Theorell. Af den efter enkan Theorell upprättade bouppteckning inhemtas, att tillgångarne i boet, fideikommisset oräknadt, utgjort allenast 2,583 kronor 35 öre, under det att skulderna, förutom i fideikommisset in-tecknad gäld, uppgått till 40,763 kronor 77 öre.

I fråga om sin qvarlåtenskap, med inbegrepp jemväl af fideikommissets afkastning under fardagsåret, hade enkan Theorell, genom testamente den 8 juni 1880 med dertill den 4 januari 1881 gjordt tillägg, förordnat, bland annat, att hennes söner Johan Henrik Theorell och Carl Fredrik Theorell skulle vara uteslutna från all delaktighet i arvet efter henne.

Då hvarken enkan Theorell i lifstiden eller hennes sterbhus, hvilket

senare innehaft fideikommisset från dödsfallet till fardagen den 14 mars 1883, å enkan Theorells fång deraf i behörig ordning sökt lagfart, instämde vederbörande allmänna åklagare ofvanbemälde sterbhusdelegare till 1885 års lagtima vinterting med Skärkinds härad, under yrkande, att häradsrätten måtte genom vite tillhålla sterbhusdelegarne att lagfara med egendomarne. Med anledning häraf och under åberopande af stadgandena i § 1 mom. 2 samt § 3 i kongl. förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875 förelade häradsrätten genom utslag den 24 mars 1885 bemälde sterbhusdelegare att sist å 1885 års lagtima hösteting i häradet, vid vite af 500 kronor, fullgöra sitt åliggande i omförmälda hänseende. Öfver detta utslag besvärade sig Johan Henrik Theorell hos Kongl. Maj:ts och rikets Göta hofrätt, som, enär ostridigt vore, att Johan Henrik Theorell genom testamente uteslutits från all delaktighet i qvarlätenskapen efter sin moder, samt Johan Henrik Theorell vid sådant förhållande icke vore pliktig att ombestyras lagfart å den sistnämndas fång till ifrågavarande fideikommisssegendomar, genom utslag den 26 oktober 1885, med upphäfvande af häradsrättens utslag, såvidt det rörde Johan Henrik Theorell, ogillade allmänna åklagarens mot honom förda talan. Hofrättens berörda utslag, öfver hvilket åklagaren anförde besvär, blef af Kongl. Maj:t genom utslag den 9 september 1886 fastställt. Till 1887 års lagtima vinterting med Skärkinds härad instämde derefter åklagaren Carl Fredrik Theorell och Bror Martin Otto Theorell samt Eva Magdalena Margareta Theorell, mot hvilka häradsrättens utslag vunnit laga kraft, med yrkande att de måtte fällas till utgifvande af det försutna vitet samt vid nytt vite föreläggas att fullgöra sitt omförmälda åliggande; och sedan åklagaren, enär laga ombud för å utrikes ort vistande Bror Martin Otto Theorell icke kunnat anträffas, afstått från sin mot den sistnämnde förda talan, fälde häradsrätten genom utslag den 30 november 1887 Carl Fredrik Theorell och Eva Magdalena Margareta Theorell att utgifva det försutna vitet, 500 kronor, samt förpligtade dem att, vid förhöjdt vite af 1,000 kronor, sist å näst derefter i häradet infallande lagtima vinterting i behörig ordning söka lagfart å ifrågavarande fideikommisssegendomar. Detta utslag vann laga kraft.

I en till Kongl. Maj:t ingifven skrift hade derpå Carl Fredrik Theorell och Eva Magdalena Margareta Theorell anhållit, att Kongl. Maj:t måtte af nåd befria sökandena från utgifvande af ofvan omförmälda, dem ådömda vite äfvensom från skyldighet att gälda den stämpelafgift, som de för lagfart med ifrågavarande egendomar vore skyldige erlägga.

Till stöd för sin anhållan anförde sökandena, att då, såsom naturligt

vore, det icke obetydliga skuldbelopp, som af eukan Theorell efterlemnats, icke kunnat med inkomsterna under fardagsåret till fulla gäldas, Eva Magdalena Margareta Theorell lika litet som Carl Fredrik Theorell, hvilken varit utesluten från delaktighet i arvet efter modren, haft någon inkomst från fideikommisset; att Eva Magdalena Margareta Theorell, efter erhållen del af häradsrättens ofvanberörda utslag den 24 mars 1885, sökt att, såvidt i hennes förmåga stod, anskaffa medel till fideikommissbrevfets stämpelbeläggning och dervid medelst pantförskrifning af sitt lösörebo lyckats upplåna en summa af 1,500 kronor, som jemte ett såsom gåfva erhållet belopp af 250 kronor blifvit, på sätt ett af domhafvanden i Skärkinds härad utfärdadt, ansökningen bilagdt qvitto äfven utvisade, till bemålde domhafvande öfverlemnadt för att gå i afräkning på det belopp, 4,567 kronor 20 öre, som erfordrades för stämpelbeläggningen, men efter bemålde domhafvandes död af henne återupburits och användts för återlösande af det pantförskrifna lösöreboet; att Carl Fredrik Theorell, som år 1878 afträdt sin egendom till konkurs, deri oprioriterade borgenärer icke erhållit någon utdelning, sedan dess hvarken genom arf eller annorledes fått någon tillgång — varande vid ansökningen fogadt ett af ordföranden i Yxnerums sockens kommunalnämnd F. Kärnell samt komministern J. Andersson den 4 november 1887 meddeladt intyg, att Carl Fredrik Theorell då saknade alla tillgångar; att Eva Magdalena Margareta Theorell vore sextio år gammal och oförmögen att genom arbete bereda sig ett nödtorftigt uppehälle, hvarför det vore i alla afseenden, för henne omöjligt att anskaffa det för stämpelbeläggningen och vitets gäldande erforderliga belopp, utan skulle hon för aftjenande af det redan ådömda vitet samt de ytterligare viten, som kunde blifva henne för ifrågavarande uraktlåtenhet ådömda, nödgas tillbringa sin återstående lifstid i fängelse; samt att, hvad beträffade Carl Fredrik Theorell, samma skäl för befrielse från lagfartsskyldigheten borde få gälla för honom som för hans broder Johan Henrik Theorell.

I infordradt utlåtande hade statskontoret anfört, att enär anledning ej syntes vara att antaga, att sökandena, åtminstone för den närmaste tiden, skulle kunna fullgöra sitt åliggande att lagfara med egendomarne och de sålunda torde komma att förpligtas utgifva det förhöjda vite, hvarvid dem redan förelagts att lagfara, och de ytterligare viten, som kunde dem föreläggas; samt då, vare sig Kongl. Maj:t befriade sökandena från vitenas utgifvande eller ej, sökandena i allt fall ej, derest icke någon oförutsedd ändring i deras ekonomiska ställning skulle inträffa, kunde föranstalta om lagfart å enkan Theorells fång, till följd hvaraf, och då Bror Martin Otto Theorell, såsom varande å aflägsa utrikes ort,

ej torde ombestyrta lagfarten, den nye fideikommissarien skulle hindras från erhållande af lagfart, statskontoret ansåge sådana omständigheter föreligga, att statskontoret funne sig böra tillstyrka befrielse för sökandena från erläggande af den stämpelafgift, som för lagfarande af ifrågavarande fång eljest skolat ifrågakomma.

Med afseende å hvad sålunda förekommit har Kongl. Maj:t, som på högsta domstolens tillstyrkan, genom utslag den 5 april 1889 af nåd förskonat sökandena från utgifvande af det dem ådömda vitet, i en den 20 december samma år aflåten, till statsutskottets förberedande behandling af kamrarne öfverlemnad proposition (n:o 12) föreslagit Riksdagen att medgifva, att enkan Theorells sterbhusdelegare må befrias från skyldigheten att vid lagfart å ifrågavarande fideikommisssegendorar förse fideikommissbrevet med stämpel.

Om än i omförmälda fall ömmande omständigheter må föreligga, på grund af hvilka skyldigheten att bekosta ifrågavarande lagfart skulle, hvad beträffar dem bland förenämnda sterbhusdelegare, hvilka icke kommit i åtnjutande af fideikommisset, kunna anses böra efterskänkas, har utskottet dock funnit betänkligt att inslå på den väg, hvartill ett bifall till Kongl. Maj:ts föreliggande proposition skulle leda. Likartade förhållanden, då den, som förvärfvat fast egendom, måste för lagfart af eget fång ombestyrta att föregående egares åtkomst till fastigheten varder i vederbörlig ordning lagfaren, torde nemligen vid egendomars öfvergång från en till annan persons ego ofta förekomma och ej blott göra sig gällande vid fideikommissstillträden. Den i allmänna lagen stadgade ordningen om fast egendoms behöriga lagfart synes emellertid böra så ovilkorligt vidhållas, att undantag derifrån icke bör medgifvas. Med afseende härå och då, hvad särskildt den nu ifrågavarande lagfarten beträffar, den förekomna åtgärden, hvarigenom en fideikommissstillträdare beredts tillfälle att lagligen kunna undandraga sig fullgörandet af föregående fideikommissaries skyldighet att lagfara sitt fång, ådragit sig utskottets uppmärksamhet, får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 10 februari 1890.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservationer

af herrar *C. E. Casparsson*, *E. V. R. L. Königsfeldt*, *O. W. Odelberg*, grefve *E. C. A. Piper* och *C. W. von Schulzenheim*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts ofvannämnda framställning.

Herrar friherre *B. A. Leijonhufvud*, *H. P. P. Tamm* och *F. Boström* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen af förestående ärende.
